

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling . f 1.50
voor Oost-Indië en het Buitenz. » 2.50
afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 400 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Wvd Secretaris, H. L. VORSTENBOS, 42 Witte de Withstraat, beiden Den Haag.
Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 109 Laan Copes v. Cattenb. voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Trouw en grootmoedigheid. — Week-Overzicht.
— Boeatan. — O-Indische Berichten. — W-Indische Berichten.
— De nieuwe Mijwete. — Uit O-Indische bladen. — Van Vreemde
— Jaarlijksche Vergadering der Afd. 's-Gravenhage. —
— Voornaamste inhoud van Nederl.-Indische Tijdschriften voor Oost-
— West-Indië. — Mail.

Mededeelingen.

I. Congres voor Kinderbescherming.

Stellingen van de sprekers op Indisch gebied:
Dr. R. A. I. SNEETHLAGH. (Donderdag 7 April morgenzitting).
I. Ook voor Indië, verdient de verpleging van wezen in
het gezin, de voorkeur boven weeshuisverpleging.
II. De bijzondere levensomstandigheden daar, maken de
toepassing daarvan, in het algemeen zeer moeilijk.
III. De wijze waarop de heer v. d. Steur daarin voor-
schiet, houdt het midden tusschen weeshuisverpleging en ver-
pleging in het gezin, en is gebleken voor Indië de meest
praktische oplossing der quaestie te zijn.
De heer P. C. C. HANSEN (Boeka). Vrijdag 8 April
middagzitting).
I. Nederland dient zich ernstig bezig te houden met de
oplossing van het vraagstuk: Hoe een einde te maken aan
de barbaarsche toestanden, welke in sommige deelen van
Oost-Indië heerschen, opdat het jongere geslacht aldaar een
meer menschaardig bestaan deuchtlicht worde en zodoende
te een hooger zedelijk peil gerake.
II. Slechts een afzonderlijk inlandsch onderwijs (lager,
middelbaar en hooger), geheel afgescheiden van het Euro-
peesch onderwijs, zal in staat zijn, den inlander te geven
wat hij behoeft.
III. In de desz. moet voor een karakter-opvoedend, een-
voudig onderricht gezorgd worden, vrij van Mohamedaansche
invloeden, en aanpassend aan de bestemming dier jeugd.
IV. Ten einde moreele verwaarloozing en afdwaling tegen
te gaan, moet in de eerste plaats aandacht gewijd worden
aan de misstanden en slechte invloeden, die bij kinderen en
volwassenen op Java een teruggaan in menschaardige ver-
toeren en in wijden cirkel het volkskarakter onder-
te houden van 6—9 April in „de Vereeniging” Willemsstr. Den Haag.

II. Van de Afdeling Amsterdam.

Op Donderdag 7 April des avonds ten 8 ure zal
de gewezen Resident F. Fokkens in de groote zaal
van het American Hotel op het Leidsche plein over
Centraal-Timor eene openbare voordracht hou-
den, die door lichtbeelden zal worden verduidelijkt.
Het bestuur reikt op eene trouwe opkomst der leden
en druk bezoek van het publiek.
Het doel der lezingen en voordrachten, die voor „Oost
en West” worden gehouden is immers verspreiding van
kennis omtrent Oost- en West-Indië in den ruimsten kring.
Mr. H. SMEENGE, Voorzitter.
P. F. VAN GENDRINGEN, fd. Secretaris.

III. Van „Boeatan”

Aangezien nog verscheidene aandelen in de Naamlooze
Vereniging niet bij de firma Scheurleer en Zonen,
den Haag, zijn afgehaald of opgevraagd, herhalen wij
de mededeeling, dat die aandelen, tegen overlegging der
kwitantie van de betaalde gelden, bij genoemde firma,
Spuistraat 11, kunnen worden ingewisseld.
De Raad van Beheer.

Trouw en Grootmoedigheid.

Aanleiding tot dit artikel vonden wij in het
lezen van de „Indische Kroniek” van J. F. Q. in
het dagblad De Tijd van 9 Maart j.l.
Wij lezen die goed geschreven kroniek altijd
met veel belangstelling, al komt het dan ook
dikwijls voor, dat wij, evenals dit ook thans het
geval is, in de beoordeeling van den aard der
feiten met den kroniekschrijver aanmerkelijk van
meening verschillen.
Hij verhaalt ditmaal, onder meer, dat bij den
Inlandschen Ceremoniemeester te Batavia, belast
met het ontvangen der Inlandsche Vorsten, die
de hoofdstad bezoeken, hoewel zeer hoffelijk
behandeld, toch als gevangenen zijn geïnterneerd:
drie familieleden van den pretendent-sultan van
Bandjermasin, die in plaats van, zooals men ge-
hoopt en verwacht had, zich te onderwerpen, in
verzet is gebleven. Van de wijze, hoe die drie
voornamen Bandjerezen onze gevangenen zijn
geworden, geeft hij daarna eene schets, die te
denken geeft.
Tijdens ons verblijf in Oost-Indië, waar wij
behalve op Java, ook op Sumatra en Borneo
geruimen tijd doorbrachten en aan verove-
rings- of tuchtigingstochten deelnamen, heeft
het ons dikwijls gehinderd, wanneer wij merkten,
hoe gering het vertrouwen was van de niet aan
het Nederlandsch gezag onderworpen voornamen
inlandsche vorsten en hoofden, — zelfs al waren zij
zoo genaamd met den overheerscher bevriend, —
in de loyaliteit van diens beloften en bedoelingen.
Meermalen waren wij trouwens getuige van de
feiten, die van dit weinige vertrouwen, dat reeds

uit den tijd der Oost-Indische Compagnie dateert,
de oorzaak zijn.
Een enkel voorbeeld daarvan willen wij hier
mededeelen, omdat het ons door het verhaal
van den Indischen kroniekschrijver van De Tijd
werd in herinnering gebracht.
Het was in het laatst van den effectie-
ven Bandjereeschen oorlog, nu ongeveer een
veertigtal jaren geleden, dat wij, terugkerende
van eene inspectiereis, met den Gouvernements-
stoomer Tjenrana de Barito-rivier afzakten en te
Marabahan voor de benting (het fort) moesten
aanleggen om een inlandschen arrestant aan
boord te nemen.
Zelden zagen wij een zoo flinken kop met kalm
uitdaggend blik, getuigende van een rustig besef
van eigenwaarde, als dien van dezen Bandjerees.
Wij kregen bij wijlen den indruk, dat hij ons
met eene soort medelijden aankeek.
Wat was 's mans geschiedenis?
Zij werd ons door den hem begeleidend
politieambtenaar verteld als volgt:
De Kampong Bekoempai, vlak bij het fort te
Marabahan gelegen, was niet erg betrouwbaar.
Daarin woonden verscheidene inlandsche ge-
zinnen, die op de hand waren der in de Boven-
Tewehstreek huizende afstammelingen der ont-
troonde en weerspannige Sultansfamilie. Door
een paar kreken, die van achter de kampong
voerden naar in de Kapoas uitkomende rivier-
armen, was de gemeenschap met de Boven-
Teweh nagenoeg onbelemmerd en er werd zelfs
beweerd, dat de Sultans telgen zich niet ont-
zagen hun vrienden in Bekoempai van tijd tot
tijd een bezoek te brengen.
Tot de vrienden, waar de vorstenkinderen huis-
vesting vonden, behoorde niettegenstaande hij
het gouvernement trouw had beloofd, ook onze
gevangene en dit was den controleur van Be-
koempai, tevens commandant van het fort, be-
kend geworden. Hij had dan ook reeds lang het
plan, misschien wel de opdracht, om den man
te arresteeren, maar achtte het niet geraten om
dit te gaan doen in kampong Bekoempai. Hij liet
daarom den schuldige weten, dat hij, voor hem en
zijn familie belangrijke zaken met hem te bespreken
had, wist hem te doen overhalen om vertrouwen
te schenken en in 't fort te komen, doch nauwe-
lijks was de argelooze de ophaalbrug over, of hij
was geknipt en kon zich klaar maken voor de
reis naar Bandjermasin, waarop, zoo vertelde men
aan boord, minstens eene verbanning naar Java
zou volgen.
Nu geven wij volstrekt niet de verzekering,
dat het bovenstaande verhaal van het tegenover
onzen gevangene gepleegde bedrog volkomen juist
was, maar aan boord van de Tjenrana ging het zóo
van mond tot mond en het werd door iedereen
geloofd; daar komt het op aan.
De schadelijke invloed, die dergelijke evene-
menten met de daaraan verbonden geschiede-
nissen achterlaten, trof ons onmiddellijk en ze
kwam ons ook dadelijk weer in de gedachten,
toen wij lazen, wat in De Tijd gezegd wordt
van het gevangenzijn te Batavia (Weltevreden)
van de Bandjereesche familieleden van den tegen-
woordigen pretendent-sultan, die zich van hem
hebben afgescheiden en zich aan het Nederlandsche
gezag hebben onderworpen.
Om onze bedenkingen goed te doen begrijpen,
zullen wij het gedeelte, dat over de ontvoerden
handelt, uit de Indische Kroniek van J. F. Q.
overnemen:
„Het eigenlijke verzet in de landen achter onze militaire
vestiging te Poeroek Tjahoe ging uit van een pretendent
naar het vroegere sultanaat van Bandjermasin en diens
volgelingen, in het algemeen gezamenlijk onder den naam
van Pegoestian aangeduid, wegens den titel van Goesti, door
de leden der sultansfamilie gevoerd. Doch naast deze groep
van vijanden, die eigenlijk hoofdzakelijk uit uitgeweken
der benedenlanden bestond, hadden wij te rekenen met de
eigenlijke zonen van het land, die hun voornaamsten ver-
tegenwoordiger hadden in een zekeren Naoen, het hoofd
der familie Soerapati. Deze inlandsche voorganger heeft
sedert eenigen tijd zijn aarzende houding laten varen en
is door het gouvernement tot districtshoofd aangesteld,
zoodat althans in dit opzicht de toestand zuiverder is ge-
worden, wanneer men ten minste dergelijke exemplaren van
het menschedom kan vertrouwen.
Ook de pegoestian schenen zich daarop te willen onder-
werpen, en hun werd na langdurige onderhandeling als
uiterste termijn, waarbinnen zij enkele, voor hun gunstige
voorwaarden zouden kunnen bedingen, de 4e Januari van
dit jaar aangewezen. Daarna zou slechts onvoorwaardelijke
overgave worden aanvaard.
Wederom is in deze aangelegenheid gebleken, met welk
een eigenaardige soort van menschen wij in onze bruine
broeders te doen hebben. Op den vierden Januari verscheen
de pretendent-Sultan met een gevolg van veertig gewapende
inlanders in de nabijheid van Poeroek Tjahoe, waar de

assistent-resident der Boven-Doesoën, de heer Hesselaar,
persoonlijk tot zijn ontvangst was aangekomen. Doch daar
begon het gezak. Mijnheer de pretendent had geen zin
om binnen onze vestiging te komen, evenmin om door zijn
volgelingen de wapens te doen afleggen, nog minder om
per eerste gelegenheid naar Bandjermasin te gaan. Hij zou
liever voorloopig een woning op eenigen afstand betrekken,
en daar kon dan de vertegenwoordiger van ons gouverne-
ment bij hem komen. Hier kwam natuurlijk niets van in,
en de onderwerping bleef uit, zonder dat men er achter
kwam, wat de pretendent eigenlijk wel bij Poeroek Tjahoe
was komen doen, daar hij toch wel te voren had kunnen
voorzien, dat aan zijn dwaze verlangens niet zou worden
toegegeven.
In den laten avond van denzelfden dag meldden zich
een drietal prins van het sultansgeslacht met enkele
volgelingen bij den assistent-resident met de mededeeling,
dat zij zich van den pretendent afscheidden en onafhanke-
lijk van hem hunne onderwerping aanboden. Hun werd
toen duidelijk meegedeeld, dat de gunstige voorwaarden
onzerszijds alléén werden ingewilligd bij onderwerping van
den pretendent zelf, mits vóór 's nachts twaalf uur, en dat
in elk ander geval slechts onvoorwaardelijke overgave werd
aanvaard, doch dat zij zich nog tot genoemd middernach-
telijk uur in volle vrijheid bevonden, om zich te verwijderen.
Van deze vrijheid maakten de heeren geen gebruik. Den
volgenden ochtend bevonden zij zich nog binnen onze ves-
tiging en kon dus worden aangenomen, dat zij zich met
vol bewustzijn onvoorwaardelijk hadden overgegeven. Zij
kregen toen den last zich in te schepen op het stoomschip
Barito, ten einde daarmede de reis langs de rivier van
denzelfden naam naar Bandjermasin te aanvaarden. Toen
echter kwam opnieuw de inlandsche aard van talmen en
zeuren voor den dag: de heeren hadden hun vrouwen niet
meegebracht en hadden weinig zin om zonder deze dames,
of althans zonder afscheid daarvan te nemen, op reis te
gaan. Wijselijk werd hiervan geen notitie genomen, en
spoedig daarna waren de drie prins en onder stoom, verge-
zeld door een ons getrouw inlandsch hoofd als toek, en
overigens onder zoodanig goede bewaking, dat aan ontsnap-
pen niet viel te denken.
Op de gewestelijke hoofdplaats werd het gezelschap op
last van den resident onmiddellijk overgescheept op Harer
Majesteits flottile-vaartuig Flores, om verder naar Batavia
te worden getransporteerd. Men vertelt, dat, toen de voor-
naamste der prins vernam, dat hij Borneo moest verlaten,
zijn gelaat zulk eene mate van drift verried, dat, als hij
een wapen in zijn nabijheid had gehad, er waarschijnlijk
ongelukken zouden zijn gebeurd. Prettige lui, om mee om
te gaan, die inlanders! Eerst een gezak zonder einde,
dan zich onvoorwaardelijk overgeven en vervolgens kwaad
worden, indien niet precies alles zóo wordt geschikt, als
dat in hun kraam te pas komt. En dan wordt nog in een
deel van de indische pers niet gedaan, alsof hier eigenlijk
van gouvernementenwege niet royal was gehandeld, terwijl
toch overmaat van loyaliteit onzerzijds al heel licht door
dergelijke prinselijke proleten met het gemeenste verraad
zou worden beloofd. Had men hun de toestemming gegeven
om op Borneo te blijven, dan had men alle kans gehad,
dat zij zich op een goeden dag wederom met de sultans-
partij in contact hadden gesteld, en misschien onrust had-
den gestookt in het thans rustige gedeelte van ons gebied.
Beter zal het dan ook zijn, de heeren voorloopig ergens in
het binnenland van Java te interneren; het verdient dan
ongetwijfeld aanbeveling, hunne echtgenooten zoo spoedig
mogelijk in de gelegenheid te stellen om desgewenscht ook
naar Java te verhuizen.”
Wij nemen aan, dat des kroniekschrijvers ver-
haal in hoofdzaak met de officieele waarheid overeen-
stemt doch al moge er hier en daar een klein
verschil zijn, zeker is het, dat hij de geschiedenis
geeft, zooals ze van mond tot mond gaat. Daar-
uit volgt nu immers duidelijk, dat de sultans-
vrienden niet hebben te kennen gegeven, dat zij
zich, „onvoorwaardelijk” wilden onderwerpen,
maar door hun blijven tot na middernacht aan-
leiding gaven, die onderwerping te veronder-
stellen
Toen zij nu den volgenden morgen protes-
teerden om gevankelijk naar Bandjermasin te
worden vervoerd en, misschien wel als voor-
wendsel, te kennen gaven, dat zij hun vrouwen
wilden meenemen, zou, naar onze opvatting, het
hooge standpunt van het Nederlandsch gezag
ten volle zijn in het oog gehouden, wanneer
men hen de vrije keus had gegeven: terug te
gaan naar de partij van verzet, of wel de ge-
volgen hunner onvoorwaardelijke onderwerping
te aanvaarden.
Men deed dit echter niet, doch, „onder zoo-
danig goede bewaking, dat aan ontsnappen niet
niet viel te denken”, werden zij naar de ge-
westelijke hoofdplaats gebracht en daar, op last
van den Resident, onmiddellijk overgescheept op
een flottile-vaartuig, om naar Batavia te worden
getransporteerd. Dat zij geen reden meenden
te hebben, zóo iets te verwachten en het als
eene verraderlijke ontvoering beschouwden, volgt
uit het gezegde, dat de oudste hunner, als hij
een wapen had bij de hand gehad, gevaarlijk
zou zijn geworden.
Moet men nu verwonderd zijn, als in een deel
der inlandsche pers of in de Europeesche pers
zelfs, de opmerking wordt gemaakt: dat hier van

Gouvernementswege niet „royaal” gehandeld is.
Zou het niet veel meer getuigd hebben van
de grootmoedigheid en tevens van de kracht van
den overheerscher, wanneer door deze reeds dade-
lijk aan den boven-Barito was gezegd: „haalt uwe
vrouwen en komt terug als gij bij uw voornemen
blijft om U onvoorwaardelijk te onderwerpen,” of,
— nu dit niet gedaan was, — wanneer de Resident,
vóór de inscheping op de Flores, had verklaard:
dat een enkele partijganger meer in het kamp
van den pretendent, onze Regeering vrij onver-
schillig was en dat dus, ook nu nog, de onder-
werpenen, als vrije mannen, naar dat kamp konden
terugkeeren, zoo zij daaraan de voorkeur mochten
geven.
Vooral immers in de Zuid- en Ooster-Afdeeling
van Borneo heeft het gemis aan vertrouwen in
den overheerscher bij de vorstentelgen tot veel
bloedvergieten en veel onrecht aanleiding gegeven.
Had, vóór de vervallenverklaring van het Sultans-
rijk, de wettige troonopvolger, Hidajat, in hetgeen
hem werd gezegd en beloofd volkomen vertrouwen
kunnen stellen, dan zou hij, die door het volk ver-
eerd en bemind was, na de komst van kolonel
Andresen eene andere houding hebben aange-
nomen en zonder twijfel de aangewezen man zijn ge-
worden om als Sultan van Bandjermasin, langs
vredelievenden weg de orde in dat rijk te herstellen
en zou niet ook nu nog, bijna een halve eeuw
later, oorlog moeten worden gevoerd tegen hen,
die als afstammelingen van vroegere sultans, recht-
matig aanspraak meenen te mogen maken op
den troon hunner vaderen.
Ook persoonlijk had echter Hidajat meermalen
ondervonden, hoe weinig er soms op een gegeven
woord te rekenen viel.
In de „Encyclopaedie van Ned.-Indië”, eerste
deel blz. 96, kan men het ondervolgende daarom-
trent lezen:
„Na den dood van den Sultan Adam in 1857,
werd Praboe Anom (zoon van Adam en een
„der pretendenten voor de opvolging), op verzoek
van den nieuwen Sultan, Tamjid Illah, door
„soldaten te Martapoera opgezocht, maar wist te
„ontkomen. Door tusschenkomst van Hidajat
„teruggebracht, werd Praboe Anom, tegen de af-
„spraak in, door den Resident gevangen genomen
„en naar Java opgezonden. Hidajat, verzocht toen
„vergeefs zijn ontslag als Rijksbestierder.” (*)
Wij hebben Bandjermasin gekend korten tijd,
nadat ook Hidajat-Oellah, de wettige, door zijn
grootvader aangewezen, troonopvolger naar Java
was overgevoerd. Zijn volk had hem, ook na
zijn verbanning, in hooge vereering gehouden
om het edelaardige en grootmoedige van zijn
karakter.
In onze koloniale geschiedenis staat hij bekend
als de weifelmoedige. Zou van die weifelmoedig-
heid het weinige vertrouwen in het Nederlandsche
woord niet de hoofdoorzaak zijn geweest?
Een eerlijke en edelhartige politiek, getuigende
van het bewustzijn van kracht, maakt op den
Oosterling een vrij wat beteren indruk dan ge-
slepenheid en sluwe verrassing, die tot zijn eigene
kleine middelen behooren.
Wij hebben deze stelling steeds verkondigd,
ook toen wij nog in Indië waren, en tot onze
vreugde kunnen wij verklaren, dat wij haar ook
meermalen met succes door de machthebbers
zagen toepassen.
Zij zou echter een zóo vast Regeeringsbeginsel
moeten worden, zóo dat iedere civiele of militaire
ambtenaar, die als gezagvoerder optreedt, er
innig van ware doortrongen, want er zal nog
heel wat toe noodig zijn om bij den inlander
het wantrouwen weg te nemen, dat de tradities
van vroeger dagen, van af den tijd der O-
Indische Compagnie, bij hem hebben doen
wortelen.
(*) Zie ook E. B. Kiehlstra: De ondergang van het Bandjermasinsche
Rijk, in de Indische Gids van 1891, blz. 1370 en volgende.

Week-Overzicht.

In het Avondblad van de Nieuwe Courant van den 21sten
dezer wordt het wetsontwerp betreffende het den 23/30
Januari 11, ter wijziging van 't bestaande, door den minister
van waterstaat, handel en nijverheid met den „Koninklijken
Westindischen Maildienst” aangegane contract, besproken,
waarbij het blad, in de hoop, dat zij in ons Lagerhuis
weerklink zullen vinden en een punt van bespreking, die
voor de toekomst betekenis kan krijgen, zullen uitmaken,
twee vragen stelt.
Met verwijzing naar de, bij het gewijzigd, zoowel als bij
het bestaand contract, voorgeschreven termijnen, waarbinnen
de reizen moeten worden afgelegd: — Amsterdam-Para-
maribo, 19 etmalen; Paramaribo-Curaçao, 15 etmalen, met
inbegrip van los- en lidagen te Paramaribo, na aankomst
uit Amsterdam; Curaçao-Paramaribo, 15 etmalen; Para-

Havre, 19 etmalen; Havre-Amsterdam, 4 etmalen, met inbegrip van los- en ligdagen te Havre — stelt het blad de vraag of een snellere verbinding niet dienen kan om den band tusschen het moederland en de betrekkelijke koloniën nauwer toe te balen, wijl dan steeds meer van nationale vandeelhouder kan worden gebruik gemaakt.

Zijn tweede vraag betreft de mogelijkheid al of niet, dat in de toekomst de nederlandse west-indische maildienst tot een wekelijkschen wordt uitgebreid. Het wijst daarbij op het streven van engelsche en deutsche concurrenten om te trachten een sneller (of drukker?) verkeer te bewerkstelligen. Men overlegge, om tot verdere daden te komen: zoo besluit 't blad zijn ons sympathiek betoog.

Het *Alg. Handelsbl.*, in zijn nummer van den 9en dezer aantoonende dat het aantal dagdiensten in 1872 in heerdienst gevorderd ongeveer gelijk staat met dat, wat met inbegrip van het in dagdiensten omgezet hoofdgeld, thans van de bevolking wordt geëischt, vroeg naar aanleiding daarvan waar dan de elders geciteerde vermindering te zoeken was, die merkbaar invloed zou kunnen hebben op den economischen toestand der bevolking.

We veroorloofden ons in ons nummer van den 17den dezer de vraag, of de bevolking van Java dan stationair gebleven was, waarin stilzittend de opmerking lag opgesloten, dat dit niet het geval geweest is, welke opmerking door het *Handelsbl.* onjuist genoemd wordt.

Ten bewijze voor deze stelling voert 't blad aan: a. dat de heerdienst niet een zuivere belasting in arbeid is en het aantal dagdiensten dus ook niet met de vermeerdering der bevolking moet toenemen; b. dat verschillende omstandigheden als b.v. aanleg van spoor- en tramwegen in het hier bedoelde tijdvak juist tot vermindering van het aantal dagdiensten aanleiding had moeten geven.

We zouden hier tegenover kunnen stellen dat aanleg van spoorwegen niet alleen voorziet in bestaande verkeersbehoeften maar ook evenals vermeerdering der bevolking *nieuw verkeer* schept, hetgeen dan, wat de spoorwegen aangaat indien daarin niet door de noodige voedingslijnen, die op Java ontbreken, wordt voorzien, noodzakelijk tot uitbreiding van het wegensstelsel met hare gevolgen voor heerdienstpligten aanleiding moet geven.

Maar we dwalen, aan de hand van 't *Handelsbl.*, van ons chapter af. Wat we met onze gecrimineerde opmerking beoogden was de vraag te stellen, of niet bij de beoordeeling van den druk van een zekere hoeveelheid arbeid op de bevolking, rekening moet worden gehouden met het ziental, of hij een gelijk aantal dagdiensten de 28 miljoen Javanen van heden er in economisch opzicht niet veel beter voor staan dan de 16 miljoen van voor dertig jaar?

Het deed ons genoegen in de bladen eene oproeping der regering te lezen van gegadigden voor de betrekking van gouvernements-geneesheer op het eiland Sint Eustatius, waar, zoals in de west-indische rubriek van een vorig nummer van dit blad aan de curaçoesche bladen werd ontleend, aan geneeskundige hulp groote behoefte bestaat. Men zal daaruit kunnen afleiden, dat de regering de werkelijke belangen der kolonie niet uit 't oog verliest. 't Is enkel maar jammer, dat, naar 't schijnt, de publieke opinie in de kolonie zich met zulke zaken moet bemoeien voordat tot handelen wordt overgegaan.

Van regeeringsdaden hier met betrekking tot de koloniën valt overigens, voor zooverre zij bekend werden, ook deze week niets bijzonders te vermelden.

Van voordrachten en vergaderingen op koloniaal gebied zij vermeld, dat de heer Reinier D. Verbeek den 25sten dezer in een openbare vergadering van de Nederlandsche afdeling van de Ned. Ind. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw zijne inleiding van de bespreking der nieuwe mijnwetgeving voor Nederlandsch-Indië voortzette. Het gold daarbij de behandeling van de, door de indische regering openbaar gemaakte ontwerp-ordonnantien tot invoering van de voorschriften betreffende de heffing van vast recht en eijns. De inleider kwam tot de conclusie dat hij meende te moeten betreuren, dat de minister heeft toegegeven aan den drang om voor Nederlandsch-Indië eene mijnbelasting vast te stellen, welke Indië tot het meest zwaar belaste land zal maken. In het waarsachtig belang van Indië achtte spreker, het wenschelijk om enkele, niet te fiscale bestaande bepalingen te behouden en alleen die bepalingen der nieuwe mijnwet in te voeren, waarvan Indië z. i. zoo groote behoefte heeft. Een eenvoudig koninklijk besluit zou daartoe voldoende zijn en inmiddels zou men bedaar kunnen overwegen hetgeen verder voor Indië noodig is.

Om den overzichts-schrijver het verwijt te besparen, dat hij over alles en nog wat wil praten, zullen we hier toe het zwijgen doen, doch hem enkel de vraag stellen, of er dan nog ruimte van tijd in overvloed geweest is voorbedaarde overweging?

Een heel ander onderwerp was het, dat een kring van belangstellenden, vooral dames en ook eenige soldaten van het nederlandse leger den 24en dezer in het lokaal 'Eensgezindheid' te Amsterdam verenigde.

In de bijeenkomst sprak Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman over christelijk-militaire tehuizen in Indië, waarvan de goede en nuttige werking hem uit eigen aanschouwing gebleken was. Het doel van den avond was om voor de stichting van zulk een tehuis te Soerabaja de belangstelling en den steun in te rebus van de 'Vereniging voor Evangelisatie onder de militairen in Nederlandsch-Indië', welke afdeling Amsterdam deze bijeenkomst had uitgeschreven. Spreker gaf er nog, de tot voor korten tijd 'ongelovige' indische dominees van langs, door wier optreden de protestantsche kerk in Indië gevaar zou loopen door de katholieke kerk te worden verdrongen. De heer Akkerman, godsdienstleeraar met verlof, die zich na terugkeer in Indië met de leiding van het, op te richten tehuis zou willen belasten, trad ook als spreker op, waarbij hij o. a. het concubinaat in de kazernes als schadelijker dan de sterke drank veroordeelde. Menschen, die het soldatenleven in Indië van nabij hebben beschouwd, zullen deze meening niet lichtelijk onderschrijven.

Aan de *N. R. C.* ontleenen we het bericht dat het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, meer dan tot nu toe reeds het geval was, met het houden van lezingen en voordrachten wil gaan werken, om de belangstelling voor zijn, vooral op koloniaal gebied zoo nuttig streven op te wekken. Rotterdam komt daartoe liet eerst aan de beurt, waar aan Jhr. van Schmidt auf Altensadt de bekende reiziger-schrijver, het eerst het woord wordt gegeven om over Korea te spreken. Moge het Genootschap succes hebben van zijn pogen — de koloniën zullen daarbij zeker niet worden vergeten.

Aan het *Alg. Handelsblad* werd uit Batavia geseind dat de vice-president van den Raad van Indië, Mr. de Meester, wegens ziekte is afgetreden. Een werkzaam man komt daardoor aan het hoogste indisch regeeringscollege te ontvallen.

Voorts werd aan dat blad geseind, dat door onoordeelkundige mededeeling der bepalingen tot handhaving der neutraliteit aan de bevolking, verscheidene Chinezen en inlanders met medeneming hunner preciosa zich in het binnenland in veiligheid hebben gesteld.

Is de betrokken autoriteit de eenig schuldige ten deze? vragen we ons af en moet die heilige vrees voor het nakend gevaar niet ook ten deele gesteld worden op rekening van de overigens begrijpelijke belangstelling in den loop van zaken, door de pers aan den dag gelegd, welke wel in staat was om toch aan uitteraard vreesachtige luitjes kippenvet te bezorgen:

Verdere nieuwtjes van nabij bepalen zich tot die op economisch gebied, zoals het maar niet willen lukken der voorgestelde fusie van de tabakmaatschappijen Sakoeda en andere tot ééne groote maatschappij, wegens onvoldoende opkomst van aandeelhouders, in de uitgeschreven vergaderingen.

Nu begint ook de dividenden-stroom los te komen, waarvan er sommige zijn, om van te waterlanden, al moet b. v. de Deli-Maatschappij, haar aandeelhouders met maar 30 percent afschepen. *) De Perlak-petroleum-maatschappij, kan 26 percent aan de houders van aandelen A uitkeeren, en 3 aan houders van aandelen B, die dan ook op 't einde der vorige week slechts 58 en nog wat genoteerd stonden.

Aan de *Nieuwe Arnhemse Courant* ontleenen we: de hoofdredacteur van de *Arnh. Ct.* zal den 5en April voor de rechtbank te Arnhem terecht staan, als beschuldigd de eer en den goeden naam te hebben aangetast van dr. H. van Cappelle te 's-Gravenhage, luidende de zinsnede der ten laste legging, voorkomende in een artikel getiteld: „Wetenschap of Goud”: Ik beschuldig dr. H. van Cappelle zoowel H. M. de Koningin als den minister van koloniën misleid te hebben omtrent het doel zijner expeditie. Immers had dr. van Cappelle meegedeeld dat het doel zoo niet geheel, dan toch gedeeltelijk was, een onderzoek in te stellen naar den goddijdkom van terreinen aan de Nickerie, en niet uitsluitend in 't belang der wetenschap, dan zouden zeker noch de Koningin, noch de Minister daaraan hunnen zedelijken en financielen steun hebben verleend; de laatste althans niet het noodlijdende Suriname met de kosten hebben durven bezwaren.

Als getuige is o. a. door den officier van justitie gedagvaard de oud-minister van koloniën de heer J. T. Cremer.

Dinsdag avond 29 dezer hield *Mr. C. Th. van Deventer* in de Vereniging „Hou en Trouw" te Amsterdam eene voordracht over „de Suiker-industrie op Java en de Inlandsche bevolking”.

De Spreker wees zoowel op de voordeelen als op de na deelen, die de genoemde Industrie den inlander brengt. In de praktijk bedraagt de uitgestrektheid der gronden, die middellijk of onmiddellijk bij den rietbouw zijn betrokken, nagenoeg 40 % der totale oppervlakte van de bevoelbare gronden in de gouvernementlanden!

En dit zijn de beste gronden, want het voorschotstelsel heeft voor den inlander veel aanlokkelijks en niettegenstaande de bestuursmaatregelen tegen de niet goorloofde pressie, die door lagere en hogere hoofden bij den verluur van gronden soms uitgeoefend wordt, blijft toch deze ook nog van invloed. De minder goede gronden blijven dus voor de rijstcultuur over.

Spreker bevestigde, dat hetgeen den inlander uit de suikercultuur ten goede komt niet voldoende is en gaf toch toe dat deze de suikercultuur niet zou kunnen missen.

Verdringen mag ze de volkscultuur echter niet, daarvoor moet de Regering zorg dragen, en om dadelijk iets te noemen eene behoorlijk beschreven en trouw opgevolgde regeling der waterverdeling in het leven roepen. Waarom vindt het geen algemeene toepassing dat, zoals enkele malen is gebeurd, de suikerfabrikant zijn deel krijgt in de kosten, die voor de verbetering der bevoeiing ten bate zijner fabriek noodig is.

De nooden van Java besprekende wees de heer v. D. opnieuw op het feit, dat volksoepvoeding, speciaal betere opvoeding van de zonen der voornaamste Javanen (waarom niet liever de het meest intelligent blijkende Javanen?) in dit opzicht zeker van gunstigen invloed zal zijn.

Hij besloot zijne rede niet, zonder er nog eens krachtig aan te herinneren, dat om te kunnen doen, wat tot herstel hoog noodig is, Nederland echter in de eerste plaats zal moeten besluiten en om zijne eereschuld aan O.-Indië in te lossen.

Op denzelfden avond hield in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage *Dr. Th. J. van Buuren* eene voordracht over „Nieuwe zoutbederiving in onze Oost-Indische Koloniën”.

Zeer belangrijke bijzonderheden werden door den spreker hierover meegedeeld, terwijl ook later bij de bespreking nog door hem op een paar gestelde vragen werd geantwoord. Het is echter niet mogelijk in het kort bestek van een wekeverzicht van de veel cijfers bevattende rede een duidelijk overzicht te geven. Wij zullen er dus in het volgende nummer in een speciaal aan het onderwerp gewijd artikel op terugkomen.

*) Amsterdam—Deli en Rotterdam—Deli geven resp. 41 en 5½ percent.

„Boeatan.”

Sedert onze laatste mededeeling omtrent onze permanente tentoonstelling, tevens lokaal voor verkoop en nabestelling van Ned-Indische kunstnijverheid en huislijf, Plaats 9, te 's-Gravenhage, zijn daar weder eenige bezendingen uit Oost-Indië ontvangen en kregen wij berichten van nog meerdere, die reeds onderweg zijn; o. a. ook eene uit Suriname.

Van Sumatra's Westkust kwam zilver-filigrain-werk, van den besten werker uit Kota-Gedang b.v. een model-Sumatraansch huis en eene Baleri, (Volksvergaderzaal); ook de bekende, fraaie zijden doeken van Siloekang in de Padangsche Bovenlanden, met goddraad doorweven, waarvan de meer eenvoudige echter tot voor iedere beurs bereikbare prijzen kunnen worden verkocht. Van Atjeh prachtig donker-gekleurde zijden weefsels en ook goudsmidwerk (broches en knopen), dat door zijn eigenaardig karakter en fijne bewerking uitmunt.

Echte batik zijn er ontvangen uit de Preanger en van Madura; sarongs, maar ook hoofddoeken, die als tafel-, buffet- of kanapé-loopers mooi dienst kunnen doen; naast de aanwezige pracht-exemplaren van kaimpandjang uit Solo, die natuurlijk vrij hoog in prijs zijn, vormt dit eenvoudiger en van zelf billijker batikwerk een gewenschte variatie.

Het Javaasche, gegoten en gegraveerde koperwerk is zeer in trek, en juist ook hiervan krijgen wij periodiek nieuwe aanvoer, waaruit duidelijk blijkt, dat de over minder goed afwerken gemaakte opmerkingen vrucht dragen, en dat de smakeloze navolging van geheel Europeesche modellen weinig meer voorkomt.

Met dankbaarheid hebben wij het bezoek te vermelden, dat H. M. de Koningin-Moeder onlangs aan onze lokalen heeft gebracht. Alles werd met de meeste belangstelling door de Vorstin bezichtigd en wij mochten ons verheugen in den aankoop van verscheidene zaken van verschillende aard en in de bestelling van andere, waarvan wij slechts een enkel exemplaar als model in voorraad hadden.

Zeer erkentelijk zijn wij ook voor een hernieuwd bewijs van belangstelling in ons streven van de zijde van den Gouverneur-Generaal van N. I., die aan den Eere-Voorzitter, Mr. J. W. van Lansberge, voor „Boeatan” een gif van f 300.— toezond.

Waar wij nu reeds gedurende de wintermaanden over het getal koopers en bezoekers niet te klagen hebben, durven wij veronderstellen, dat het aanstaande zomerseizoen ons nog meer reden zal geven tot tevredenheid.

Toch roept „Boeatan” van allen, die haar pogen een nationaal en een goed werk achten, met warme hulp en medewerking in, opdat zij met hare betrekkelijk beperkte middelen niet den duren reclame-stroom zal behoeven te volgen, die de geest des tijds schijnt te zijn. Zij heeft

natuurlijk in hooge mate noodig, dat belangstellenden van haren arbeid dikwijls spreken, en telkens hunne vrienden en bekenden aansporen om aan Plaats 9 een bezoek te brengen. Men late zich niet terughouden, door het idee, dat van de bezoekers zou verwacht worden, dat ze ook dadelijk koopers moeten zijn. Ons lokaal is immers in de eerste plaats ook eene tentoonstelling en juist om dit karakter zooveel mogelijk aan te toonen, hebben wij er een theesalon aan verbonden.

In het zoo gezellige, typisch gemeubelde achterlokaal, tevens een deel der tentoonstelling, kan men iederen namiddag van 3 tot 6 uur — behalve des Zondags — onder het genot van een geurig kopje Rajah-thee, met het een of ander Indisch gebak, uitrusten van de wandeling, en van gedachten wisselen over het tentoongestelde of wat er nog aan ontbreekt. De Raad van Beheer houdt zich ten zeerste aanbevolen voor wenken, opmerkingen en raadgevingen der bezoekers, welke desgewenscht door de in het lokaal aanwezige, en de gasten gaarne inlichtend rondleidende Directrice, Mej. Loeber, zullen worden genoteerd en overgebracht.

Bij herhaling blijkt het, dat de nieuwe inrichting Plaats 9, voor velen nog eene openbaring is en ook hier is dus onze aansporing: **Zegt het voort!**

Oost-Indische berichten.

Onderworpen batakse streken. Aan de *Deli-Ct.* ontleenen wij het bericht, dat de streken in de batakse landen, die in onderverping zijn gekomen, genaamd zijn „de Sipitoe Koeta”, waartoe ook Bar Djahee behoort en gelegen zijn in de Karaulanden, ten zuiden van de Dolok Baros, alsmede de geheele Lima Koeta, behoorende tot de Timoorlanden, welke aan elkander en ten zuid-oosten aan het zoo juist eveneens onderworpen Poerba-gebied aan het Tobameer grenzen.

Wederom een expeditie. De expeditie naar de kampong, welke de brutale roof van de vrouw uit het Boven-Langkatsche pleegde heeft, gaat vermoedelijk via Lau Boentoe en Tj. Beringin, om ten slotte ten zuiden van Boven Langkat het gebied te betreden, waar de ongeregelde tusschen de batakse stammen te wachten zijn en bovenbedoelde kampong is gelegen. Het vertrek der expeditie kan spoedig worden tegemoet gezien, zegt de *Deli-Ct.*

De overstrooming te Batavia. De overstrooming heeft in de lagere wijken en de omstreken van Batavia meer schade aangericht dan wel gedacht werd. Vele inlanders hebben veel verloren, tal van minder solide woningen zijn thans geheel bouwvallig geworden, op enkele plaatsen zelfs ingestort; huisraad en voedsel is bedorven, kortom het ziet er voor velen troosteloos uit.

Op Blandongan storte onder meer een huis in, waarin drie personen sliepen; een hunner die zwaar gewond werd, werd naar het stadsverband overgebracht.

Tal van vischvijvers, waarin thans, met het oog op het aanstaande chineseche nieuwjaar, meer visch dan ooit aanwezig was, zijn overgelopen, waardoor de met zooveel zorg gekweekte bandeng overal is weg gezwommen, zoo meldt het *Bat. Nbl.*

Tarifontwerp. Aan de *Javabode* ontleenen wij het bericht dat het nieuwe tarifontwerp een meerdere opbrengst van negen miljoen gulden geeft. De verhoogingen betreffen hoofdzakelijk weelde-artikelen en genotmiddelen. Granen, meel, koffie en suiker zijn onbelast. Tabak, ongefabriceerde, wordt getroffen met een recht van een rijksdaalder per 100 kilogram. Thee 25 gulden per 100 kilogram. Manufacturen 10 percent ad valorem.

De regering krijgt de bevoegdheid tot het heffen van differentieel rechten als tegenwicht tegen buitenlandse protectie.

Koellevering. Het *Bat. Nbl.* meldt dat, werden er in vorige jaren slechts eenmaal in het jaar zeshonderd koelies naar Suriname gezonden, te beginnen met 1 April a. s. elke maand een transport van honderd koelies daaraan zal vertrekken. De werving voor Suriname gaat in den laatsten tijd veel beter en vlugger dan die voor Deli, Beukenoel of Djambi. Dit wordt daaraan toegeschreven dat er veel meer koelies van Suriname terugkeeren dan van de drie genoemde plaatsen te zamen, terwijl de meesten hunner nog een aardig spaarpotje medebrengen, zich later weder engageeren en ook bloedverwanten, vrienden of kennissen daartoe overhalen.

Door de amerikaansche regering is aan de onze het verzoek gedaan vijfduizend vrije koelies op Java te mogen aanwerven voor de particuliere ondernemingen in de nabijheid van Manilla.

Overleden. De regent van Patjitan, Raden Toemoengong Marto Adi Winoto, is op 27 Februari j.l. overleden.

Visch-industrie te Batavia. Op initiatief van een ondernemend ingezetene is een maatschappij in wording, ten doel hebbend een visch-industrie in Indië in het leven te roepen, geheel op europeesche leest geschoeid. Deze visch-industrie zal omvatten in de eerste plaats een uitgebreiden handel in versche visch, waarvoor een groote vischmarkt zal moeten worden opgericht. Op deze vischmarkt, welke met de tegenwoordige Passer Ikan slechts den naam gemeen zal hebben, zal voornamelijk versche zeevisch, daarvoor bijzonderlijk door een stoombootje in dagelijkse dienst aangebracht, ten verkoop bij opbod aangeboden worden.

Aan de markt zal verbonden worden een vischconserve-fabriek waarvoor natuurlijk wederom noodig zal zijn een ijsfabriek met voldoende capaciteit om in de behoefte te voorzien, welke naar men hoopt na de opening van de Padalarang-lijn vooral in de binnenlanden zeer groot zal zijn. Behalve de gewone vischconserveen uit Europa toegevoerd, zal versche visch ingevroren in blokken ijs, of hermetisch afgesloten en bevroren, in mitalen bussen, over geheel Java en zelfs daarbuiten kunnen worden verzonden.

Zoals gezegd, is de maatschappij in wording, wel zijn de menschen het reeds geheel eens en is reeds een bestuur met directie en commissarissen gekozen, de gronden bij Taudjong Priok voor markt en fabrieken zijn aangevraagd en verkregen, gebouwen etc. in teekening gebracht, maar voorschands wil men aan de zaak niet verder ruchtbaarheid geven.

Het maatschappelijk kapitaal zal in aandelen van f 100 worden geplaatst, heel wat aandeelen aan toonder zijn reeds nu geplaatst, zoo lezen wij in het *Bat. Nbl.*

Samarang. De eigenaren van de huizen aan het Paradijsplein hebben geprotesteerd tegen het bouwen van een kantoor van de Javasche Bank op het plein, omdat door het nemen van alle uitzicht die huizen aanmerkelijk in waarde zullen dalen, meldt de *Locomotief*.

Enige verbouwingen wijzen op voorbereidende maatregelen met het doel de losgelegenheid aan den boom aanmerkelijk te verbeteren.

Ontvangers voor de Haclifheffing. Bij het departement van financiën is in bewerking een voorstel tot in dienststelling van afzonderlijke ontvangers voor de haclifheffing in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden. Die betrekkingen [zeven in getal] worden thans waargenomen door de verificateurs der vierde klasse bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen, welke ambtenaren thans bij hun corps werden gevoerd à la suite.

De werving van Timoreezen. Sprekend van het besluit der Regering om Timoreezen gelijk te stellen met Amboneezen en aldus de werving van Timoreezen van het leger te bevorderen, schreef het *Bat. Nbl.* dezer dagen dat de werving van Amboneezen te wenschen laat.

Dit laatste is onjuist, zegt de schrijver thans. De bepaling van de gelijkstelling is gemaakt, omdat men in den laatsten tijd zoo bedroevend slechte resultaten ziet

van de werving van Europeanen en omdat men de Javanen als van geen of ten minste zeer weinig waarde tegenover een europeeschen en ook tegenover den inlandschen vijand, zooveel als mogelijk is uit het leger wil weren.

Daarom moet dus de werving en van Amboneezen en van Timoreezen, beide zeer goede stammen uit een militair oogpunt, zoo hoog mogelijk worden opgevoerd.

Wat den Javanen betreft, men twijfelt in het leger algemeen aan de groote waarde van de gemengde compagnieën, waardoor volgens de voorstanders de waarde van den Javanen zoover ze toenemen dat deze gelijk zou staan met die van den Amboneezen en zoekt dus ook daarom zijn heil in het verbeteren van de werving onder de krijgshaftige inlandsche volkstammen.

Wat de werving van Europeanen aangaat, zoals men weet kan men het benodigd aantal voor de invulling niet eens meer verkrijgen en de Regering in Nederland heeft verklaard, dat een hooger handgeld die werving niet blijft zou verbeteren, lettende op de pogingen, welke men daartoe vroeger reeds heeft aangewend. Dit lijkt niet erg logisch. De pogingen, vroeger gedaan, liepen toch steeds slechts over enkele jaren. In de eerste vier jaren werden veel meer vrijwilligers aangeworven; daarna daalde dat getal weder, doch dit is zeer natuurlijk, daar op actie altijd reactie moet volgen. Het is de vraag welk het normale cijfer der werving zou zijn geworden bij hooger handgeld, zoo eindigt de schrijver zijn opstel in het *Bat. Nbl.*

Bandjermasin. De aanhangers van de Pegoestianen hebben onder de bewoners van de Boven-Kapoëas hulp gezocht en gevonden.

Evenals de Pegoestianen in de boven-Doesson een grens gesteld heeft, zoo hebben thans ook de partijgangers van den sultan aan de boven-Kapoëas een lijn getrokken welke door onze troepen niet mag worden overschreden zonder vijandelijkheden uit te lokken.

Tevens is onder de aanhangers van den sultan een verbod uitgevaardigd, waarbij hun verboden wordt diezelfde grens in de richting van het gouvernementgebied te overschrijden.

Het sanatorium Tosari. Aan de *Java-Ct.* ontleenen wij de statuten dezer naamloze vennootschap, gevestigd te Soerabaja.

De vennootschap heeft ten doel de overname en voortzetting der exploitatie van het sanatorium Tosari en het daaraan verbonden acclimatisatie-station te Poespo.

Het kapitaal der vennootschap bedraagt f 300.000 verdeeld in driehonderd aandelen, elk groot f 1000.

Voor de eerste maal wordt benoemd tot directeur dokter van Barmen het Loo en tot commissarissen: de heeren T. B. A. Faebel en dokter Koch.

Herman Gents. De *Locomotief* deelt mede dat Herman Gents celstraf is opgelegd, wegens het schrijven en het buiten de gevangenis smokkelen van een drietal brieven aan iemand te Batavia, met wien hij vroeger geliefde was.

In die brieven legde de schrijver zijn plannen tot ontvluchting uit de gevangenis te Semarang bloot, terwijl hij daarin verder het verzoek deed, hem bij die vlucht behulpzaam te zijn.

De persoon, aan wien deze brieven gericht waren, onderzocht deze aan den directeur van Justitie, die een streng onderzoek gelastte.

Tot dusver leverde het onderzoek niets op.

Gevolgen der overstrooming. De padie welke het Tangerangane en Tjelintjinsche te veld stond, toen onlangs een buitengewone waterloed alles blank zette, is door de overstrooming voor een groot deel verloren gegaan. Hoewel de bevolking vreesd de oostmoussou haar zal overvallen, zij toch begonnen een nieuwe aanplant in den grond te brengen.

Excelsior. Nu het blijkt dat de deelneming van Nederlandisch Indië op de wereldtentoonstelling te St. Louis niet bijzonder groot is, is het ten minste een troost dat het reclame-Album van Excelsior met een tiental exemplaren aldaar ten gerieve van de vele bezoekers op de druk bezocht wordende gedeelten zal worden gedeponeerd, zegt de *Preangerbode*.

Ook vernam hij met genoegen dat de genoemde maatschappij de dankbetuigingen ontving van H. M. Koningin Wilhelmina en van den Koning van Siam voor de door H. M. M. aangeboden luxe-exemplaren.

Over de Tentoonstelling van Tjangkokan te Demak heeft de *Sem. Ct.* een uitvoerig verslag waarin onder meer gezegd wordt dat er behalve de plm. warongtentjes, op den aloon-alooon verschillende andere eetvermakelijheden, een draaimolen, een kinematograaf, een tent met acrobaten enz. een plaats vonden. Dat men slechts voetje voor voetje vooruit kon komen, spreekt het zelf, zegt het *Bat. Nbl.*, waaraan dit is ontleend.

De jaarmarkt voor tjangkokans, welke gelijktijdig te stellen als zeer juist met de bodobesar ook aan den regent van Demak te danken is, was druk bezocht, zegt het *Bat. Nbl.*

Tot heden 3 uur werden er voor plm. 650 gid. inkoop gedaan; daartoe kan men het aantal bezoekers dus eene zins beoordeelen als men weet dat vele plantjes voor f 10.— per stuk worden verkocht.

De correspondent van de *Sem. Ct.* schat het aantal bezoekers ongeveer 40.000.

Dat het totaal bezoekers nog grooter wordt is duidelijk als men weet dat de feesten nog twee dagen aanhouden. De orde werd op de tentoonstelling niettegenstaande de drukte voorbeeldig gehandhaafd. De kunst van den regent om het zijn gasten zoo aangenaam mogelijk te maken kwam opnieuw duidelijk uit. Deze regent is de... gastheer niet alleen, doch toonde opnieuw de belangen van den inlander met hart en ziel voor te staan. Jammer dat de handrij, tengevolge van een breuk in den dijklange Kali Koutrak bij de desa Bedôdô vele plekken op de aloon aloon in modderpartijen had herschepen.

Raden Toemoengong Achmad Djajadiningrat, regent van Serang heeft het voornemen om Europa te gaan om er een jaar te blijven.

Deze kundige inlandsche ambtenaar, oud leerling van het gymnasium Willem III waar hij den geheelen cursus afdeling A doorliep, zou reeds vier jaren geleden naar Nederland vertrokken zijn, ware niet één dag voor de scheeping zijn vader, de oude regent, plotseling overleden. Raden Achmad heeft nog oudere broeders die toen reeds in 's lands dienst waren en meende dat één hunner tot opvolger van den vader zou worden aangesteld zoo de reis naar Europa slechts een paar maanden zou versloven worden. De Regering beschikte echter anders; de jongman hoewel pas één maand van school, werd tot de regentwaardigheid geroepen en de keuze bleek een goede te zijn, zegt het *Bat. Nbl.*

Vervanging van het Civiel Bestuur in eenige Onderafdeelingen op Atjeh. Door den gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden is het voorstel gedaan om over de onderafdeeling buiten de sagi's (Oeleë Lueue) de onderafdeeling XXV moekims en de zuidelijke nettingen (Lhò Nga) officieren met het civiel bestuur belasten, evenals reeds geschied is over Lam Njong, Indiëpoeri, Soulemeung, Padang Tidji en Sabang, allen behoorende tot de onderafdeeling Koeta Radja en voorverken.

De in Oeleë Lueue en Lho Nga geplaatste controleurs komen dan ter beschikking van het binnenlandsch bestuur en zullen het tekort aan ambtenaren elders kunnen aanvullen.

Hoe men paupers kweekt. Een geopperd vagebond peesch militair die in de laatste jaren letterlijk vagebond kinderen geheel onverzorgd te Djokja achter.

Reeds te Batavia zijnde ontving de op het punt van

West-Indische Berichten.

Suriname. De gouverneur der kolonie heeft aan de Koloniale Staten de begroting voor 1905 ter goedkeuring voorgelegd, welke een totaal van f 4.307.851,095 aan uitgaven en een van f 3.744.536,23 aan inkomsten aanwijst, zoodat voor 1905 op een subsidie van het Rijk ad f 563.314,865 wordt gerekend, d. i. f 37.832,28 meer dan voor het loopende jaar werd toegestaan.

Nu door het tot stand komen van de wet van den 23en Juli 1903 (Staatsblad n°. 216, Gouvernementsblad n°. 29) houdende spoorwegaanleg en exploitatie van het Lavagegebied in Suriname door het gouvernement en overneming van de rechten en verplichtingen der Maatschappij Suriname, de aanleg en exploitatie van gouvernementen van een spoorweg in Suriname een volgend feit is geworden, zijn de financiën der kolonie een keerpunt genaderd, van waar het nuttig kan zijn een terugblik op het verleden te werpen, merkt gouverneur Lely op in § 1 van de Memorie van Toelichting op de ingediende begroting.

Dien terugblik op het verleden erlangt men door raadpleging van een viertal staten en twee grafische voorstellingen, als bijlagen der Memorie aan de Koloniale Staten aangeboden. Het was ongetwijfeld hierop, dat de procureur-generaal als gedelegeerde van het gouvernement doelde bij de beraadslaging over de ontginningsverordening, toen hij den Staten mededeelde dat deze spoedig gegevens zouden bereiken, waaruit viel af te leiden dat de kolonie er werkelijk niet zoo slecht voorstaat als wel eens wordt beweerd.

Aan de, in bedoelde bijlagen verstrekte gegevens, die naar 's Gouverneurs meening, welke vrij algemeen zal worden gedeeld, er op wijst dat de kolonie gedurende de laatste 25 jaren gestadig, zij het ook langzaam, is vooruitgegaan, ontleent wij dat de waarde van den invoer in de kolonie van het tijdvak 1878—1882 tot het tijdvak 1898—1902 van 4061 mille tot 6250 mille is gestegen en die van den uitvoer van 3256 mille tot 5150 mille, welke cijfers te meer waarde verkrijgen, wijl daaronder, wat den invoer betreft, niet begrepen is de waarde van de, door het gouvernement ten behoeve van den koloniale dienst, met inbegrip van land- en zee-macht, ingevoerde goederen.

Wat ons land zijn aandeel had in den geconstateerden vooruitgang op het gebied der handelsbeweging van de kolonie moge blijken uit 't feit dat in opgemelde tijdruimte de gemiddelde jaarlijkse waarde van den invoer uit Nederland in Suriname van 1468 tot 3187 mille steeg en die van den uitvoer naar Nederland van 713 tot 1674 mille. Wanneer men nu de verschillende posten, die op den staat der uitgaven voorkomen, nader beschouwt dan blijkt het ten duidelijkste daaruit het karakter, dat aan deze begroting ten grondslag ligt, het ernstige streven om Suriname vooruit te helpen en in den langzamen vooruitgang, die in de laatste 25 jaren viel waar te nemen, wat meer schot te brengen.

De nieuw benoemde inspecteur van den landbouw begint zich te roeren: aan den cultuurtuin moet meer uitbreiding worden gegeven tot het nemen van proeven met verschillende cultures, die van de kolonie van belang zijn of kunnen worden. Op de plantages zullen proeven genomen worden met bemesting. De, ten behoeve van den Cultuurtuin meer aangevraagde 15000 gulden zullen o. i. ruimschoots hunne rente opbrengen.

Met 't oog op den kleinen landbouw, waaraan allengkens in de kolonie steeds meer aandacht wordt gevestigd, treffen we de volgende posten op de begroting aan: f 3150 voor uitzending en bezoldiging van twee, liefst gehuwde javanische assistent-wedona's, waaraan nu op Johanna en Margaretha een aanvraag is gemaakt met de poging om de javanische immigranten tot blijvende vestiging in de kolonie te bewegen, behoefte bestaat; f 4000 voor aanleg en onderhoud van vestigingsplaatsen; f 56500 voor de voortgezette uitvoering van het plan voor het geschikt maken van terreinen langs den spoorweg voor den kleinen landbouw; en last not least f 363.056,23 voor den aanleg van den Drambranderspolder en de inpoldering der terreinen langs het kanaal van Saracama en de Wanica, voor welk laatste werk eerlang eene verordening bij de Koloniale Staten zou worden ingediend.

Voorz. worden in 1905 voor den spoorwegaanleg en voor de exploitatie van het Lavagegebied resp. 1 miljoen en 100000 gulden noodig geacht. De sectie Paramaribo - Post-Republiek die nu onderhanden is, zal vermoedelijk in den loop van het volgend jaar in exploitatie kunnen worden genomen.

Uit een oogpunt van urgentie zijn zeker ook de beide posten gerechtigd, die tot een gezamenlijk bedrag van ongeveer een ton gouds moeten dienen om de uitvoering van het plan voor verbetering van de afwatering ter hoofdplaats voort te zetten en te trachten Paramaribo van goed drinkwater te voorzien. Voor dit laatste doeleinde zal een boortoestel moeten worden aangeschaft en een boommeester worden uitgezonden.

Curaçao. Ook voor deze kolonie werd de begroting voor het volgend jaar reeds opgemaakt en bij den Koloniale Raad ingediend. Het eindcijfer der ontvangsten werd, rekening houdend met een van het middel der nieuwe inkomstenbelasting te verwachten opbrengst ad f 18000 op f 515.490,71 gesteld, terwijl de uitgaven op f 810.316,40 worden begroot, zoodat het door 't moederland bij te passen nadeelverschil f 294.825,69 of f 2,805,61 minder beloopt dan hetgeen voor het loopend jaar geraamd werd.

De *Amigo di Curaçao* geeft, naar aanleiding van deze begroting hare vrees te kennen, dat de raming der inkomsten te voorzichtigh is geschied, ten nadeele van Curaçao. Ter verduidelijking dezer uitspraak merkt 't blad het volgende op:

„Of men de inkomsten te hoog of te laag taxeert, dunkt ons vrijwel hetzelfde, in beide gevallen is de raming niet juist. Zuivere raming is ondoelmatig, dit begrijpen wij, maar het kan toch zooveel mogelijk *benaderend* geschieden. Als de raming te hoog gaat, is Holland de dupe en moet meer betalen dan was toegestaan. Bij te lage raming wordt echter onze noodlijdende kolonie het slaachtoffer. Wat is nu het slimste? Moeten wij nog noodlijdender worden afgeschilderd dan we al zijn? Mag er meer gevraagd worden dan we behoeven? Zal onze waarde daardoor niet dalen en Hollands oordeel over ons telkens minder gunstig worden?”

Wij meenen dat, daar waar o. i. vast staat dat de tegenwoordige toestand van de kolonie van voorbijgaanden aard moet worden geacht, zoodat wanneer maar de, door meer bevoegden dan wij noodig geachte maatregelen om daaraan te gemoet te komen worden genomen, verbetering op den duur niet kan uitblijven, er geen vrees behoef te bestaan, dat in het moederland de meening overheerschend zal worden, dat er nooit iets meer van de kolonie zal zijn terecht te brengen, die het niettegenstaande gereedelijk gebrachte offers door de zorgeloosheid van vorige verantwoordelijke besturen haar ondergang nabij heeft gevoerd.

Dat het zoover is kunnen komen, moet echter ook niet in de laatste plaats geweten worden van de kolonie zelve, waar nu nog niettegenstaande de wrange vruchten van het verleden, vorige besturen nog steeds op de sympathie kunnen rekenen van enkele zijden in de kolonie, die hun steun verleenden tijdens hun zorgeloos beheer.

Curaçao verkeert in een overgangsstadium, waarin beide schuldigen, zoowel kolonie als moederland, hun beste beentje moeten voorzetten en open kaart met elkander spelen.

Van de zijde der kolonie geen leunen op rijkssubsidie en het daarnaar inrichten harer begrotingen, maar ook geen valsche schaamte om bij het moederland aan te kloppen, voor wat werkelijk noodig is voor hare economische

ontwikkeling. Van de zijde van het moederland de ernstige wil om met offervaardige hand te herstellen, wat het heeft laten vervallen.

Afgescheiden nu van de begroting, die nader dient te worden beschouwd, kunnen we ons niet verheelen, dat in laatstgenoemd opzicht twee feiten in onderling verband ons pijnlijk troffen: de meerdere opbrengst der invoerrechten in 1903 ad f 35000 en de overschijding der raming van uitgaven met ongeveer de helft van dat bedrag, voor het verlenen van den zoo noodigen steun aan de noodlijdende bevolking, beide een gevolg van het mislukken van den oogst in de kolonie.

RECLAMES.

Abonnement geldig in
BERLITZ
meer dan 170 steden
SCHOOL
ALLEEN
Noordeinde 119 a
Gewaarschuld wordt tegen
arglistige nabootsing.
ALLE MODERNE
TALEN
Onderwijs Vertalingen

De Nieuwe Mijnwet.

Vrijdag avond den 26 Maart hield de heer *Reinier D. Verbeek* in eene Openbare Vergadering uitgeschreven door de Ned. Afdeling der Ind. Mij van Nijverheid en Landbouw zijne tweede voordracht over de ontwerp-ordonnantien tot invoering van enkele hoofdonderdeelen der nieuwe mijnwet (K. B. van 29 Juli 1899 n°. 29), in Oost-Indië, opgemaakt en in druk verspreid, om belanghebbenden en belangstellenden in de gelegenheid te stellen hunne beschouwingen er over kenbaar te maken.

Had de heer R. D. V. in eene eerste lezing duidelijk gemaakt, hoe onjuist en met hoeveel bemerking de bepalingen zouden werken die de wet voorschrijft om het vreemde kapitaal en vooral den invloed van vreemden bij exploitatie en het exploiteeren van mijnontginningen te weren, thans toonde hij aan hoe de bij de wet bepaalde cijns van 4 % van de bruto-opbrengst, eene belasting was hooger dan ze in eenig ander land ter wereld werd gevonden, eene bepaling die volkomen in strijd is met het motief voor de invoering der nieuwe mijnwet aangegeven: de bevordering der mijn-industrie.

De concept-ordonnantien besprekende en waardeerende de in Indië in het werk gestelde pogingen om, met de Pruisische mijnwetten als leidraad, voorschriften te maken, die bruikbaar zouden zijn, wees hij niettemin op ernstige gebreken, die in de praktijk innemend in het bedrijf van den concessionaris zouden ten gevolge hebben en derhalve aanleiding zouden geven tot eindeloze verschillen en tot nadeel van het reeds te zwaar belaste bedrijf.

Onze beperkte ruimte, die reeds reden gaf om de eerste voordracht met stilzwijgen voorbij te gaan, verplicht ons ook nu, om uit de zeer belangrijke rede van den Spreker, slechts het een en ander aan te stippen. Zij die er meer van willen weten kunnen alles in extenso vinden in de Indische Mercur.

Aan het slot van zijn betoog, gaf de heer R. D. V. te kennen, dat hij in het ernstige belang van Indië hoopte, dat van de nieuwe mijnwet alleen die bepalingen zouden worden ingevoerd, die werkelijk voor de ontwikkeling van het mijnbedrijf bevorderlijk zijn en men inmiddels, wat de door hem besproken punten betreft, nog eens rijpelijk zou overwegen, wat in het werkelijk belang is, zoowel van het moederland als van zijne Oostersche bezittingen.

Een warm applaus was de dank aan den redenaar en er ontspan zich eene belangrijke discussie.

Door een der aanwezigen werd betoogd, dat cijns van de netto-opbrengst eene doelmatiger belasting zou zijn dan die van de bruto-opbrengst, terwijl een ander beide vormen van belasting afkeurde en als eenige zuivere, eerlijke en niet schadelijke betaling aangaf een cijns van de netto-winst door de ondernemingen gemaakt. De voorzitter wees op het gevaar van terugkeer tot de zeker hoogst belangrijke discussiën, die aan de officiële behandeling der mijnwet waren voorafgegaan, doch die uren en uren en tal van vergaderingen hadden in beslag genomen. Hij gaf in overweging zich te beperken tot de concept-ordonnantien, die door den inleider waren besproken en de voorstellen, die door dezen waren gedaan.

Uit den boezem der Vergadering werd evenwel eene motie voorgesteld, die ten doel had om aan de Regeering te verzoeken de nieuwe mijnwet niet te doen invoeren doch de bestaande voorschriften op het gebied van mijnontginning in O.-Indië te bestendigen totdat, door eene herziening, de grootste gebreken der wet van 1899 zouden zijn weggenomen.

Met dit voorstel kon de inleider zich echter niet vereenigen, het zou 't doel, dat hij zich met zijn voordrachten stelde voorbijstreeven. Er zijn in de, nu bijna vijf jaar geleden, uitgevaardigde mijnwet, zeldig, zij vercheidene bepalingen, wier invoering eene groote verbetering van den bestaanden toestand zal zijn en den weg tot de spoedige invoering daarvan, zou hij niet afgesneden willen zien, hetgeen toch het geval zou worden, wanneer de voorgestelde motie werd aangenomen en de Regeering daarop regard zou slaan.

Inleider achtte het een veel beteren weg wanneer aan eene door de Vergadering te benoemde commissie werd opgedragen om in den geest van hetgeen in de beide zittingen besproken werd een verloop tot de Regeering te richten, maar dan *zoo spoedig mogelijk* voortdat de concept-ordonnantien, die thans besproken waren geworden, als voorschrijft zouden zijn uitgevaardigd.

Bij hem sloot ook de Voorzitter zich aan en na eene debat werd het besluit genomen, dat de openbare vergadering, in den geest als door inleider bedoeld een verzoek zou richten tot het Bestuur der Afdeling die haar bij elkander riep.

Door de aanwezige Bestuursleden der Nederlandsche Afdeling van de Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw werd, staande de Vergadering, die opdracht aangenomen en op nieuw aan den inleider dank betuigd voor den belangrijken arbeid, die hij zich had getoest, naar men hoopte, ten voordeele van Oost-Indië en van Nederland.

Uit O.-Indische bladen.

Het bad Krakal. Aan het *Gemeenschappelijk Tijdschrift* voor N. I., Jg. 1903, wordt het volgende ontleend over het bad Krakal.

„Onder de bronnen in Ned.-Indië nemen de bronnen van Krakal in de afdeling Keboemen de eerste plaats in. Krakal ligt negen palen ten Noord-Oosten van Keboemen, aan het einde van een goed onderhouden rijweg. De bron ontspringt

in een nauw, vlak dal, dat in het oosten open is. Zij is door sawahs omringd.

Er is een houten badhuis gebouwd, dat aan bescheiden eischen voldoet. In de nabijheid zijn een pasangrahan en een hotel.

Een geneesheer is aan de inrichting niet verbonden, maar het, door den dirigeerenden apotheker der 1e klasse Polak gehouden, onderzoek heeft aangetoond, dat het water 1186 gram vaste bestanddeelen per liter bevat, hoofdzakelijk natriumchloride en calcium-chloride.

Hieruit blijkt, dat deze bron meer tot de thermen, waarin echter veel chloor-calcium voorkomt, dan tot de zoute bronnen behoort te worden gerekend.

De gunstige werking van het water op verschillende kwalen, zoowel inwendig als uitwendig aangewend, is meermalen door geneesheeren geconstateerd.

Zoo herstellen rheumatiek en jicht er voortreffelijk en heeft het water een goeden invloed op neuralgiën, verlammingen en bij zenuwzakte, voornamelijk door de hooge temperatuur (40° C). Ook tegen eczema, intertigo, framboesia en andere huidziekten wordt het aanbevolen.

Dr. Künert beveelt het inwendig gebruik aan tegen bloed-oophoping in de ingewanden, ook tegen haemorrhoiden (volgens Baumgarten), bij chronische maag- en darmcatarrh, bij verstopping, baarmoederziekten, vooral parametritis (volgens Baumgarten), verder bij scrophuloso, jicht en ook bij catarrh der lichtwegen, eventueel met inhalatie der dampen. Om zijn gehalte aan chloorcalcium verdient het aanbeveling bij blaasziekten en rhaachitis.

Mag vroeger het badhuis aan bescheiden eischen hebben voldaan, dit is sinds eenige jaren door gebrek aan onderhoud niet meer het geval; het geheele gebouw ziet er met de gescheurde badkuipen, donkere kamers en zwart geteerde wanden onogelijk en onzindelijk uit.

Om hierin verbetering te brengen hebben de ondergeteekenden zich tot een commissie vereenigd, met het doel gelden voor den bouw van een geheel nieuw badhuis te verzamelen. Een project is reeds door een bouwkundige opgemaakt. Komt dit tot stand, dan zal het badhuis behalve een ruime gelegenheid voor arme Inlanders, drie badkamers voor Europeanen, twee voor Inlandsche hoofden en drie voor Chineezen tellen.

Een som van f 5000 is daarvoor noodig.

Oogenschijnlijk een groot bedrag, dat echter al spoedig bij elkaar kan zijn, als slechts ieder, die het nut van een behoorlijke geëxploiteerde geneeskrachtige bron op Java inziet, iets bijdraagt.

Beleefd nodigen wij daartoe alle ingezetenen van Java uit. Keboemen, 19 Februari 1904.

G. F. van Wijk, Assistent-Resident, President.
Dr. J. Bakker, Missionair-predikant, Secretaris.
Dr. J. Scheurer, Zending arts te Djokja,
Raden Adipati Aroeng Binang, Regent van Keboemen, Leden.

Liem Kee Goan, Luit. Chinees te Keboemen.

Commando over de stelling Soerabaja. In zijn laatste Kroniek vertelt de redacteur van de *Soerab. Courant* dat te Soerabaja maatregelen zijn getroffen om de kustbatterijen van Semaniboeng en Kedoeng Tjowak te doen bezetten door schepelingen van de koninklijke nederlandse marine, die vrij komen door het buiten dienst stellen van flottieljevaartuigen. Dit lag van den aanvang af reeds in de bedoeling en men zal moeten erkennen dat deze regeling zeer oordeelkundig is. De goedheid der marine in de bediening van het zware geschut is bijzonder groot en men treft onder de matrozen richters aan, zooda die bij de landmacht niet zijn te vinden. En vooral bij kustbatterijen, waar geschoten moet worden op doelen, waarop onze Jantjes speciaal zijn geoefend, is het dus rationeel, dat zij en geen land-artilleristen de stukken zullen bedienen.

In onze eenige oorlogshaven zullen — in tijd van oorlog — de marine en de landmacht eendrachtig moeten samenwerken voor de verdediging. Maar — zegt Mr. Schimmel — aangezien wij Nederlanders zijn en op onze rechten staan als een kraanvogel op zijn eene been, komt de vrees op dat daardoor vrijwing tusschen de autoriteiten zou kunnen geboren worden.

Hiervoor zou werkelijk gevaar bestaan, indien de kwestie van het commando niet reeds in vredestijd ware geweld. Daarvan is niets openbaar gemaakt, maar de redacteur der *Soerabaja Courant* veronderstelt dat met die bevelvoering belast zal worden de kolonel-commandant in de 3e militaire afdeling van Java en hij bepleit de aanwijzing van een generaal voor dat commando, ten einde alle vrijwing te voorkomen.

Nu zou dit inderdaad de goede oplossing zijn, indien het waar mocht wezen dat de afdelings-commandant in oorlogstijd met de verdediging van Soerabaja zou worden belast, maar wij wagen het daaraan te twifelen. Bij Soerabaja toch ligt het zwaartpunt in de maritieme belangen, terwijl ook de verdediging aan de zeezijde van Soerabaja verreweg veel belangrijker is dan die aan de landzijde. Daarom zou — naar de meening van den schrijver — een marine officier met het bevel over de zee- en landmacht te Soerabaja moeten worden belast.

Men ziet dit trouwens overal elders. Ook in Nederland wordt het commando over de stelling van den Helder door een vlagofficier van de marine gevoerd, hoewel de kustbatterijen door de landmacht worden bediend.

Zoo ook de stelling van de monden van de Maas en het Haringvliet.

Schrijver zou het zelfs volstrekt niet onlogisch vinden, indien met het gewichtige bevel over de stelling Soerabaja werd belast de commandant der zee-macht in eigen persoon, aangezien deze toch in tijd van oorlog te Batavia zelfs niets te doen zou hebben. Het zou z. i. de beste oplossing wezen, mocht de kwestie nog een oplossing behoeven; hetgeen we meenden dat niet het geval is.

De regent van Tjandjoer herdenkt den 24en Augustus 1904 den dag, dat hij 40 jaren geleden tot regent dezer afdeling werd benoemd.

Raden Adipati Aria Prawira di Redja begon zijn ambtelijke loopbaan als schrijver bij den resident der Praanger-regentschappen Jhr. H. C. van der Wijk, den vader van den lateren landvoogd.

Onder zijn bestuur heerschten orden en veiligheid, geen hongersnood teisterde de onder zijne hoede staande bevolking, de kleine man was er, wat men noemt, seneng.

De europeesche landbouw nam in zijne afdeling eene hooge vlucht en ook bij de de europeesche landheeren was en is deze regent een zeer gezien persoon, al zorge hij er steeds voor dat de kleine man nimmer in zijne belangen benadeeld werd.

Den 28en Maart 1879 werd hem door de regeering de titel van Adipati toegekend als belooning voor de langdurige en trouwe diensten, door hem aan den lande bezwezen en meer in het bijzonder voor zijn ijverige medewerking bij de invoering van de reorganisatie van het bestuur in den Praanger en voor den ijver, door hem aan den dag gelegd bij de behartiging van de belangen der rijst-ender gouvernementen-kolificuurs.

Toen Tjandjoer ongeveer 35 jaren geleden door eene zware aardbeving werd geteisterd, en o. a. de hoofd-pengoeloe en tal van personen onder de nearstortende gebouwen omkwamen, toonde onze regent, dat hij zijne tegenwoordigheid van geest nimmer verloor.

Hij lenigde zooveel mogelijk de ellende, door deze natuur-ramp ontstaat, sprong zelf vaak financieel bij en wist door zijn rustig optreden de ontstelde gemoederen weder tot kalmte te brengen.

De regentswoning en de missigt werden toen geheel vernield.

